คำฉันท์เรื่องนางจินตะหรา

พระนิพนธ์

กรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ

ม.จ. ศรีสุทัศน์ สุทัศนีย์

พิมพ์แจกเป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ

หม่อมผัน สุทัศนีย์ ณ อยุธยา

ณ เมรุวัดมกุฎกษัตริยาราม

๒๘ พฤษภาคม ๒๕๐๒

คำฉันท์เรื่องนางจินตะหรา

พระนิพนธ์

กรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ

ม.จ. ศรีสุทัศน์ สุทัศนีย์

พิมพ์แจกเป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ

หม่อมผัน สุทัศนีย์ ณ อยุธยา

ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม

๒๙ พฤษภาคม ๒๕๐๒

คำนำ

เนื่องในงานฌาปนกิจศพ หม่อมผัน สุทัศน์ย์ กำหนดงานวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๐๒ ณ เมรุวัดมกุฎกษัตริยาราม ม.จ. ศรีสุทัศน์ สุทัศน์ย์ ได้มาแจ้งความแก่เจ้าหน้าที่แผนกค้นคว้ากองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากรว่า ประสงค์จะจัดพิมพ์หนังสือ คำฉันท์เรื่องนางจินตะหรา พระนิพนธ์ กรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ

สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงอธิบายไว้ในฉบับพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๗๑ ว่า " กรมพระราชวังบวรวิชัยชาญทรงพระนิพนธ์คำฉันท์ที่เป็นหนังสือสำคัญ ๒ เรื่อง คือ นิราศเมืองนครคำฉันท์ ซึ่งทรงแต่งเมื่อตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินหัวเมืองปักษ์ใต้เรื่องหนึ่ง อิเหนาคำฉันท์ตอนเข้าห้องจินตะหราเรื่องหนึ่ง คำฉันท์ทั้ง ๒ เรื่องนี้ทรงแต่งในรัชกาลที่ ๔ นิราศเมืองนครทรงแต่งเมื่อพระชนมายุยังไม่ถึง ๓๐ พรรษา ฉันท์ทั้ง ๒ เรื่องนี้ทรงแต่งโดยประณีต ไม่เหมือนกลอนบทละครบางเรื่องซึ่งทรงแต่งเมื่อรับพระราชทานอุปราภิเษกแล้ว เช่น เรื่องพระสมุทรเป็นต้น กลอนบทละครเหล่านั้นได้ทรงแต่งให้เจ้าคุณจอมมารดาเอมเล่น

ละคอน ย่อมจะทรงเพ่งเล็งเอาการร้องและรำเป็นใหญ่ ถ้าจะพิจารณาโดยสำนวนกวีจะเทียบความประณีตกับคำฉันท์ก็ไม่ได้อยู่เอง”

กรมศิลปากรขออนุโมทนากุศลราศีทักษิณานุปทาน ซึ่ง ม.จ. ศรีสุทัศน์ สุทัศน์ย ได้บำเพ็ญอุทิศแด่ หม่อมฝัน สุทัศน์ย ณ อยุธยา และได้จัดพิมพ์หนังสือนี้แจกเผยแพร่เป็นอนุสรณ์ขอจงเป็นปัจจัยดลบันดาลให้ท่านผู้ล่วงลับไปแล้ว ได้ประสบแต่อิฐคุณมนุญผลในสัมปรายภพ ตามควรแก่ฐานะทุกประการเทอญ.

กรมศิลปากร

๒๑ พฤษภาคม ๒๕๐๒

หม่อมผัน สุทัศนีย์ ณ อยุธยา

ชาตะ วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๒๔

มตะ วันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๔

ประวัติสังเขป

หม่อมผัน สุทัศนีย์ ณ อยุธยา

หม่อมผัน สุทัศนีย์ ณ อยุธยา ในพระราชวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าสุทัศน์นิภาธร ในกรมพระราชวังบวรวิชัยชาญชาตะ เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๒๔ จ.ศ. ๑๒๔๓ ร.ศ. ๑๐๐ ปีมะเส็ง วันเสาร์ ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๔ เป็นบุตรนายเนตร นางพุด ณ ตำบลพระราชวังเดิม จังหวัดธนบุรี เมื่ออายุได้ ๖ ขวบ ท่านบิดามารดาได้ส่งเข้าไปรับการศึกษาและอบรมในพระบรมมหาราชวังเช่นเดียวกับกุลธิดาทั้งหลายในสมัยนั้น โดยได้เข้าพำนักอยู่ ณ ตำหนักพระเจ้าราชวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าสุดาสวรรค์ในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวและเจ้าจอมมารดามาลัย ทั้งนี้โดยนายเนตรผู้บิดาเป็นญาติทางฝ่ายเจ้าจอมมาลัย จวบจนอายุได้ ๒๒ ปี จึงได้ออกจากพระบรมมหาราชวัง โดยพระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุดาสวรรค์ผู้ประทานความอุปถัมภ์ ได้ประทานให้เป็นบริจาริกาในพระราชวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าสุทัศน์นิภาธร หม่อมผัน สุทัศนีย์ ณ อยุธยา มีโอรสและธิดารวม ๗ องค์ คือ

หม่อมเจ้าเสพย์จิตรจำนงค์ สุทัศน์ย์

หม่อมเจ้าหญิง ดาราจรัส สุทัศน์ย์

หม่อมเจ้าหญิง ชัชวาลฉวี สุทัศน์ย์

หม่อมเจ้า ศรีสุทัศน์วงศ์ สุทัศน์ย์

หม่อมเจ้า พงศ์นิภาธร สุทัศน์ย์ (สันธิพิทักษ์ย์)

หม่อมเจ้าหญิง บวรวิจิตร สุทัศน์ย์

หม่อมเจ้าหญิง พิศประไพ สุทัศน์ย์ (สันธิพิทักษ์ย์)

ตลอดเวลาที่มชีวิตอยู่ หม่อมผัน สุทัศน์ย์ ณ อยุธยา เป็นผู้หนึ่งที่ได้ประพฤติและบำเพ็ญแต่สิ่งดีงามตามวิสัยการอบรมที่ได้รับมา กอรปด้วยพรหมวิหารธรรม ผักใฝ่ในพระบวรพุทธศาสนา จึงเป็นที่เคารพรักแก่บรรดาบุตรหลาน และผู้ใกล้ชิดทั่วกัน

ในบั้นปลายแห่งชีวิต หม่อมผันได้พำนักอยู่ ณ วังท่าพระ ในพระเมตตากรุณาของบรรดาเจ้านายในราชสกุล "จิตรพงศ์" ตราบจนถึงแก่กรรมด้วยความสงบ เพราะโรคชราเมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๙๔ สิริรวมอายุได้ ๗๑ ปี.

ไว้อาลัย

ตลอดเวลาที่หม่อมย่ามีชีวิตอยู่ ท่านได้เป็นที่เคารพรักของบรรดาลูกหลาน ความเมตตาของท่านได้เป็นสิ่งที่ประทับใจของลูกหลานตลอดมา หม่อมย่าได้จากหลาน ๆ ไปแล้ว แต่ความดีของท่านยังคงจารึกอยู่ในดวงใจของหลาน ๆ อย่างมิมีวันคลาย

ตลอดชีวิต ๗๑ ปีอันยืนนานของหม่อมย่า ถึงแม้ว่าจะมิได้บำเพ็ญกรณียกิจอันเป็นเกียรติประวัติยิ่งใหญ่ให้ปรากฏแก่บุคคลทั่วไปก็จริง แต่ในระหว่างบรรดาลูกหลานและผู้ที่รู้จักคุ้นเคยแล้ว ท่านก็นับว่าเป็นญาติผู้ใหญ่ที่ประเสริฐยิ่ง ท่านเป็นที่เคารพรักของบรรดาลูกหลานและผู้ที่คุ้นเคยกับท่าน ท่านเป็นบุคคลตัวอย่างที่ดีของลูกหลาน และบรรดาญาติมิตรทั่วไป นอกจากท่านจะมีอัธยาศัยอ่อนโยนละมุนละม่อมแล้ว ท่านยังเป็นผู้มีอัธยาศัยเกื้อกูล เมตตากรุณาแก่คนทั่วไปอีกด้วย

หม่อมย่าได้เริ่มป่วยด้วยโรคชรา บรรดาลูกหลานก็ได้ให้นายแพทย์ช่วยพยาบาลรักษาตลอดมา จนวาระสุดท้าย ท่านได้ป่วยหนัก ประกอบกับวัยชราของท่าน ถึงแม้ว่านายแพทย์จะได้พยายามรักษาจนสุดความสามารถ ก็ไม่สามารถจะรักษาให้

หายได้ ท่านได้ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๙๕ ที่วังท่าพระ

การจากไปอย่างไม่มีวันกลับมาของหม่อมย่าครั้งนี้ ได้นำความเศร้าโศกอันยิ่งใหญ่มาสู่ลูกหลานและบรรดาผู้ที่คุ้นเคย แม้ว่าทุกคนจะทราบว่าท่านจากไป ตาม ธรรมดา วิสัย ของ สังขารที่เกิดมาในเบื้องต้น แล้วดับไปในที่สุดก็ตาม แต่ก็อดที่จะเศร้าโศกไม่ได้ ทั้งนี้ เพราะคุณงามความดีของท่านเป็นเครื่องเตือนใจให้ระลึกถึง

ขอผลบุญที่หม่อมย่าได้บำเพ็ญไว้ กับทั้งกุศลที่บรรดาลูกหลานและผู้คุ้นเคยได้พร้อมใจกันบำเพ็ญมา จงคลบันดาลให้วิญญาณของหม่อมย่า จงไปสู่สุคติในสัมปรายภพตามควรแก่ฐานะวิสัยทุกประการ

นายแพทย์ ม.ร.ว ไพฑูรย์ สุทัศนีย์

เรือเอก ม.ร.ว. วุฒิ สุทัศนีย์ B.SC. London

ม.ร.ว. หญิงนิภาพันธ์ สุทัศนีย์

แพทย์หญิง ม.ร.ว. อาภาธร สุทัศนีย์

ม.ร.ว. ทัศนีย์ สุทัศนีย์

อิเหนาคำฉันท์

ตอนเข้าห้องจินตะหรา

กรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ ทรงพระนิพนธ์เมื่อรัชกาลที่ ๔

๏ ปางนั้นพระผู้พงศ์ สุริยวงศ์กระหยาหงัน
เนาในประเสบัน นคเรศหมันหยา
◎ รำพึงคนึงใน หฤทัยจะไคลคลา
ยังจินตหราสา- รภิรมยสมสมร
◎ พออษฎงคตลง กสระสรงสุคนธร
ชัตยาวราภรณ์ รตพัตรวรำไพ
◎ ทรงกาญจนเมขลา วชิราระเรื่องไร
กรายกฤชครรไล จรยังนิเวศน์วัง
◎ เสด็จสู่พิมานมณ ฑิรยลอนุชยัง
ใบบานทวารบัง ทศนะลักษณลาวรรณ
◎ งามทรงสถิตแท่น วิมลแม้นสุรางค์สวรรค์
เล่นด้วยกำนัลอัน ดบุริกยุพาพาล
◎ เงื่อนดาวประดับดวง ศศิช่วงณคัคณานต์
ไครโลกยเด็งดาน ทิพลักษณขวัญดา

◎ ผิวพักตรพิมพ์พรรณ ณ สุวรรณอาภา
แสงเทียนชวาลา รุจิรัตนชัชวาล
◎ บงเกษตำกดโฉม วิยโรมอฉาพาล
คู่ขนงและก่งปาน วรคันธนูศิลป์
◎ บงอักษิคมขำ ดุจน้ำมณีนิล
นาสายุพาพิน นิชชอักกลกัน
◎ บงโอษฐ์อรเยือน วิยเดือนประโคมชวัญ
แก้วกาพกดทัน ตะคละคลับคละเคล็อบแสง
◎ บงปรางประภายล วยผลปรางแปลง
แสลงกามะยวนแยง ดำริรักษเพิ่มภิญ
◎ บงกรรณตระการกาญจน์ กุสุมาลเจียรจินต์
สอเหมะกามลิน ศะวิลาศกลกรรฐ์
◎ บงถันยุคลเคียง ดออเพียงประทุมถัน
ทรวงเทียมพระแท่นบรรจ์ ฐ์รรัตนาไมย
◎ งามงวงคเชนทร กลกรระทวยไกว
รำภาสุราไลย วิยลักษณสมบูรณ์
◎ เฉ็งลักษณ์สุรางค์รัตน์ กำเดาะดัดฤดีดูร
เคาะทวาระแจ้งมูล— รหัศบาหยัน

◎ แฝงไฟคระไดยัง วรนุชดาวรรณ
บาหยันกำนัดอัญ ชวลิดหลีกดา ฯ
◎ ปางองค์อนงคนุชนาฏ ยุพราชจินตหรา
เหลือบเห็นพระเชษฐจรมา คฤหาศนะเนาใน
◎ เทียมองค์ ณ แท่นกนกอาสน์ อรหวาดประหว่าใจ
อายองค์บอาจวจนะใด อรอัญชลีกร
◎ เลื่อนองค์แอบบวรบรรจ์ ฐีรพรรณประภัสสร
ก้มพักตร์ชำเลืองนยประงอน ชรม้อยชม้ายเมิน
◎ ทัศนายุพินทภคินี สดุดีสเทินเหิน
พริ้มพักตร์ประภาษพจเจริญ รสรักษกล่าวอวอน
◎ อ้าแม่เสมอสมรพี จิตรพี่ประสงค์สมร
ฤแม่ชนางจิตรประงอน และบเอือบอินัง
◎ ความเริ่มสวาดิอรอุสาห์ จรมาดุวังหวัง
แซกมา ณ ห้องวนิดดัง ฤบทักบท้วงเริ่ม
◎ เชิญนุชร่วมบวรอาสน์ และประภาษธรรมเนียม
ตรัสพลางก็ทรงนิสิทเทียม วรนุชทับเพลา
◎ เชยช้อนตระอรรสสุคน ชวิมลกลิ่นเกสา
กุมกรตระกองพระยุพเยาว์ อภิรุยหแท่นทอง

◎ จินตะหราสุดากรถือบัด วรหัตถผันชนอง
ค้อนเคืองชำเลืองนยทำนอง ชรม่ายชเมียงมา
◎ ชักชายสไบวิบุลบัง ปรยุธรองคา
งามงอนแฉะงามกรยอา กปรทดระทวยท
◎ เชษฐาตระกองกรสำผัส สดำรัสประโลมศรี
อ้าแม่วิมลมุขมี มนะเคียดระคางไฉน
◎ เริ่มแสนสิเนหยุพเรศ ดุจเนตรและดวงใจ
หวังรักษร่วมหทยใน วรนุชไยชนาง
◎ หมายมอบประกอบกิติสมต สิริยศน้องนาง
เป็นปิ่นอนงค์คณะสุราง คกิรมย์เสมอสมร
◎ เงยพักตรเทอญนุชจะเล่า กิจเก่าและปางจร
สู้ยากประจากรมนคร ทุรเทศกันดาร
◎ สำสัตว์คณาจตุรบาท ก็ณกาจกำแหงหาญ
ข้ามห้วยและเหวศิขรธาร บมิคิดชีวาไลย
◎ มาได้ประสบวิมลพักตร์ บมลักและเคืองไฉน
ทรวงเริ่มก็เทียมผสมใน หุลเผากำเดาดอง
◎ ตรัสพลางประคองพระอรแอบ อุระแนบประโลมลอง
อย่าช่วนบควรวิรุธจอง นชะนุชจักสลาย

◎ ถึงกฤชมหิทธิฤทธิเหน็บ ก็บเจ็บจะแทงกาย
เพื่อพิพิกลจิตรกระวาย รสรักษณนฤาม
◎ จินตะหราชำเลืองนยนะค้อน สลัดกรสนองความ
น้อยจิตปรลักษณ์นุศักดินาม บมิผู้จะเกรงใจ
◎ เพียงชลท่วมมุขวิบาก และจะปากบได้ใด
เข้ามา ณ ห้องสยนะใน พละการบการุญ
◎ ไป่ได้จะเกรงพระบิตุราช วิยทาสเทียมทุน
ข้าข้อยนิด้อยประยุรบุญ และจะเทียบฤเทียมถึง
◎ เชญเสดจนวตรวรสถาน บมการจะออง
ทราบบุพพเทพอุภยพึง จะพิโรธเทียงทัณฑ์
◎ อ้าแม่บควรพิรุธพี่ ก็จินตุนาหงัน
โทไท้ประสาทประสิทธิขวัญ นยเนตรสมสอง
◎ ใช่เริ่มจะลอบประพฤติการ พละหาญดำพองลอง
รอยบุญญสันนิธยปอง บุรเพนิวาศา
◎ จงแม่และมีมธุรจิต ตสนิทปริยา
เริ่มหวังสวาดิอรยิหวา อวสานวันวาย
◎ น่าสรวลสำนวนพิเราะห้อาง ธริร่างประดิษฐ์ดาย
สองเท้าฤเบาจิตรจะหมาย อนุญาตยอมตาม

◎ ต่ำศักดิ์กเจียมสริรกาย บมิหมายพยายาม
เกินอาตม์ก็ชลาดตำนิรความ ครหาประชาชน
◎ รักนักก็มักจะนิรร้าง บุรอ้างบควรฉงน
เชือชายกหลายกละคน จะภรมยกวน
◎ หนึ่งบุษบาวรพธู ธก็ชู่ตุนาหงัน
สมวงศ์และทรงสฤดิสรรค์ สุรสิทธิเยาว์มา
◎ รักน้องจะครองแลฤจะลับ กฤติศัพท์จะฦาชา
สองเมืองจะเคืองบวรบา ททะวัตกระษัตริ์
◎ ผู้ยากก็ย่อมจะอปยศ สุริยยศยังดี
เผลียงหลั่งณกุฎศิขรี ก็ปวัตน์สุชาชาร
◎ ใช่น้องจะแกล้งสฤดิกล่าว กลก้าวและเกี่ยงการ
จงมิมโนนุสรญาณ- คเนคนึงตรอง
◎ อ้าแม่วิมลมุขวิลาศ— ฉลาดเฉลียวฉลอง
สวาดิแม่เสมอสมรปอง สจริตจริงใจ
◎ สู้ยากลำบากลำบลจร วนดรทุราไกล
ไปคิดชิพิตรจะประไลย สัตยาพยายาม
◎ แม้มาตร์บได้วรอนงค์ ยุพยงเฉลิมกาม
นางใดคในนครงาม ก็บได้จะไยดี

◎ แม้องค์พระบิตุรพิโรธ บมิโปรดจะพรากศรี
ดาหาบห่อนจะจรดี และจะรับขปรับทัณฑ์
◎ ซึ่งเจ้าจะกล่าวประยุรต่ำ จะขอคำประองอนอัน
บุษบาก็เป็นขนิฐขวัญ นยเนตรก็น้องยา
◎ สองเจ้าก็หน่อภคินีมาตุ— ระราชเรียงมา
รู้ทั่วประเทศทิศประชา กรล่วงดำเนียรไฉน
◎ ตรัสพลางประคองพระกรสอด อุระดอดสไบใบ
บังสัตบงกชชไม ยถกถถเกิงกาม
◎ อ้านแลฤกรุณน้อง เสนาะพร้องแลดวนตาม
หยาบคายบวายประพฤติตาม อิสรภาพเกียรติไกร
◎ ใครเล่าจะล่วงดำนิรนิท ธิบดินทร์จะได้ใด
บุญน้อยก็แน่นรคใน นุประเทศจะหยามหยัน
◎ ว่าต่ำประยูรและบมิเจียม ชลอเลียมประโดมภรร
ดาท่านภิรมย์รสกระสัน ชนชาติจะหาศหาย
◎ กฤติศัพท์ฤดับปรปวาท ประยุรญาติจะพลอยอาย
ชั่วชื่อจะฦาตนุมลาย ชนมแด้วก็ย่อมยัง
◎ อ้าแม่ไฉนดำริฉันี้ บพอที่ระวังพัง
เรียมมานิรานครหวัง วนิดาพยายาม

◎ สองเวียงก็เดียงนุกิจสิน จะดำนิรก็ใช่ความ
จงแม่อำนวยนุกูลตาม มธุรจิตรโดยเรียม
◎ ตรัสพลางตระกองกรตระโบม วิมลโฉมประลองเลียม
เชยปรางประคองปยุธรเทียม ทิพสัตบงบน
◎ เริงรสมฤดยสำผัส สะตระกัฐกระมลมนท์
อุ้มองค์วธูนิสิทบน วรเพลาคละเคล้าคลึง
◎ วางองค์ประทับผธมเทียม ก็ละเลียมประโลมพึง
เริ่มรักษดำฤษณริง รสกามตระการกาม
◎ เชยปรางวรางค์รสตระกด ทิพยคนธเทียมทาม
ช้อนถันะยั่วรสยำยาม อภิรมยเริงรน
◎ กันดองดำเดียงวิบุลบุษ ปกมุทเคร่าฝน
กลีบกลัดกำหนัดพิรุณชล ก็บใคร่ระบัดบาน
◎ เมขลาก็แบวชิรชู ปรุศสูรชว้างชวาน
พรรษาวลาหกก็ดาล ศิกโรชโดลง
◎ ท่วมถิ่นฉนิรสะสโรช ศิตะโบษปแบ่งบง
กชกลิ่นประทินรสจรง รสคนธคนธาร
◎ สองสมภิรมย์รสสำผัส สะกำหนัดกำหนดนาน
สองสุขเสมอสุขะสนาน ทิพยสระสโรชา

๒๘ ◎ สองสมสมสวาดิ พระนุชนุชนาฏ เหิมหรรษ์หรรษา
ชันชมชมทิพย์ วิมลมณฑา ยำยามยามผา
สุกสองสองสม

◎ ชนเชยเชยปราง สุคนธคนธางค เหยรนรนรมย
ตระอรอรแอบ เนียนแนบแนบนม เคืองค้อนค้อนคม
ย้วยวนยวนย์

◎ พระหลงนงเยาว์ ดื่มสองก่อเกล้า วิยดาภิรมย์
โฉมยงปลงสวาดิ พระราชสามี ดื่มชนกชนนี
ถมพเดียงสอง

◎ เหิมรสรสรมย์ บรรเทิงบรรทม บนแท่นแท่นทอง
โฉมยงทรงพัด พระหัตถ์ประคอง เคยโฉมโฉมน้อง
แนบนิทรนิทรา ฯ

๑๖ ◎ เรื่องราวท่าวทั่วปรางค์ปรา พิเดียงคณา
นิกรท้าวนางใน

◎ หรรษาหาเหตุเห็นไภย ความนิควันไฟ
อันพิษมาเผาเราผอง

◎ จุมาจะบีดบ่วยปอง ควรคมทูลสอง
กระษัตริย์จงทราบบาทมูล

๏ คิดพฉันพากันยาตรยูร ยังปรางค์ทองทูล
รบิลยุบลสารเสนอ

๏ ราษตรีพระเจ้าจรเปรอ ปราสาทอำเภอ
พระอรองกูรกานดา

๏ แต่ปฐมยามไปยังม่า การเกินกิจจา
ผู้ข้าจะแก้แปรปราม

๏ โทท้าวพังสาวสนองความ บมิท้วงทวนถาม
ประเมินประมาณการไกล

๏ ต่างแลเนตรกันเป็นไนย อำเออหฤไทย
ก็เข้าสิริไสยา

๏ ปางองค์วงศ์อัญแดหวา สมสร้อยสุดา
จนจวนอุไทยแสงพรรณ

๏ ชั้นเสียงกุกกุฏแก้วขัน โอบอรดาวรรณ
วิลาปประโลมโลมดา

๏ อ้าแม่แม้ดวงชีวา พระฮ่ามจวนจา
มิกรจรัสรัศมี

๏ จักอยู่ฤาดูความดี จักจรจากศรี
สวาดิคิอชาดใจกลาง

๏ โอ้อกสุดอกอ่างชนาง โอ้พระน้องนาง
จงต่อสติตามเติม
๏ จินตะหราน้อมศิรดังเหิม ท่าวทูลจอมเจิม
นราธิเบศร์เรืองฤา
๏ น้องหวังบมิให้ไคลคลา เนาในนรนา
ก็ยากจะปากบีดงำ
๏ การันณะเมิดมากยำ โทท้าวทราบคำ
ผู้โจทย์ไปแจงแจ้งความ
๏ จักเคืองเบืองบาทบ่งาม ภัติไภยไฟลาม
แลควรนิวัตรัสตรอง
๏ เสาวนาเสาวนีย์นางสนอง พระกรตระกอง
พระนุชโศกสั่งสาร
๏ เริ่มจักจำจากเยาวมาลย์ อยู่แม่อย่าดาล
มโนครหนโหยหา
๏ วันนี้พระลบเพลา คอยเริ่มจักมา
ประสบประสมสายสมร
๏ เสร็จสั่งวนิดาอาวรณ์ แข็งจิตใจจร
ดีฉาศด่วนด่วนคลา

๏ เสด็จยังประเสบันอา กงสรงคงคา
แลคราดสุคนธกำจร
๏ กุลบรอยนชะนางในกร เสร็จทรงอาภรณ์
ก็ออกยังอาสน์อาสา
๏ พร้อมหมู่กิดาหยันเสนา ตรัสเล่นเจรจา
สำราญสำรวลสรวลสันต์
๏ ประสันตาเฉยหน้าจำนรรจ์ ค่ำนอัศจรรย์
แลหลากกว่านกลใด
๏ ปีนเกล้าผู้เจ้าหายไป ที่ไสยาใคร
จะรู้ระวังยังมี
๏ แต่ปรู่มยามเฉยราตรี เสด็จมาสู่ศรี
ไสยาสน์เมื่อสูรย์แสงสาย
๏ ดูทระทวยทอดทาย เอนอาสน์อ่อนกาย
พะเพ้อพะพ่ำคร่ำครวญ
๏ เชิงไข้ใช่เชิงประชวร รอยร่างควานกวน
แลเศร้าฉวีศรีสัน
๏ พลางชูเบี้ยบนกำนัล ชอพระเทวัญ
ผู้สิทธิช่วยเอาภาร
๏ ชอพระไปวันทุกวาร คลองเคล้าคลึงนาน
บันโดยมโนหรรษา

◎ จักกินกุกกุฎเบ็ดปา นิศถวายเทวา
จงถ้วนทุกสิ่งสบสรรพ์

◎ พเลยงเสนาคังคัด พังคำคมขัน
ก็ค้าคะคิกคำสรวล

◎ นฤเบศร์ยินแยบแย้มยวน เออใช่การกวน
บ่เก้อมาก่อได้ดาย

◎ ธรรมดาปากคนร้ายมาย คำคาบบ่คาย
ก็คับอุระกินทา

◎ บีศาจสุรกายจักมา ใช่การเจรจา
จะแค่นจะเคาะเยาะหยัน

◎ ชอบถองดองคนปากคัน ศรัสแต้วจรจรัล
เข้าที่สิริไสยา ฯ

๑๕ ◎ ปางองค์อรรคนรินทร์รุกินทรภูดา หมันหยาพอเพดา อุทัย
◎ โสรจสรงคนธวราทิพาภรณำไพ ทรงกฤชครรไล ดิลาศ
◎ ออกหมู่มุขคณาธรากนกอาศน์ อามันตยามาตย์ จรัล
◎ ให้หามาตย์ตำมะหงงแตะจงจรชวัน ทั้งสิ่วิภาคพลัน ตระไล
◎ ตำมะหงงทราบดำริถ้อยชะรอยนุกิจใน ชวนสิ่วิภาคไคล ตระบัด

◎ หมอบเฝ้าหน้าพระที่นั่งระวังยุบลอรรถ คิดแก้กระแสรตรัส ประสงค์

◎ ท้าวหมันหยาทศนาวิภาตะตำมะหงง มาใกล้พระองค์ทรง ประภาษ

◎ อิเหนาเชาบมิยำแฉะทำทรนุกอาจ ลองโลมอนะนาฏ ยุพา

◎ ผู้ใหญ่ใดก็บรู้ดูดุจทยา ยอมยกธิดาภา คิไนย

◎ นิ่งดูอยู่ก็มิงามแฉะความก็อุปไมย ธุมาฤค่าใคร จะบีด

◎ แม้ทราบศรีปตหราทวาวรบพิตร์ คงเราจะผิดคิด รำคาญ

◎ ตำมะหงงเสวกฟังพระองคบริหาร แจ้งทิธิบายการ ก็ทูล

◎ ว่าองค์ราชนดาทิพากรประยูร หวังนาฏอังกูร พงา

◎ สู้ยากจากนคเรศประเวศนุจรมา รู้ทั่วประชาชา รบิล

◎ ถึงทราบสองสุริยวงศ์จะทรงนุสรจินต์ จักโทษพระภูมินทร์ ชะไร

◎ ขอจงทรงกรุณานดาพำนักนิใน บัวบาทบงสุ์ ไท ธิราช

◎ ทรงฟังเสวกสนองก็ต้องหทยนาถ ทรงตรัสประภาษราช ธิบาย

◎ ซึ่งองค์ราชนดาทยาธิตยหมาย จักอวยก็จักอาย กะผิด

◎ การเบื้นเห็นก็บงามจะปรามก็จะบมิด ตามใจจะใคร่คิด บการ

◎ ตำมะหงงพังพจนาตถ์ประภาษยุคิสาร ทูตถาพระภูบาถ ถิถาศ
◎ ถึงถวายวันทิตองค์พระพงศ์ชัตยราช ทูตโตยยุบถนารถ ทำนูตฯ
◎ ปางนนบรมพงศ์ สุรยวงศ์สุเรศูร
พังตำมะหงงทูต ธก์แสนเกษมสานต์
◎ อ่าองคศรงชถ สุวคนธหม่ามาตย์
ทรงเครื่องอถังการ กรคัณหกฤชจร
◎ สู่ปรางค์สุรางค์ราช คณะนาฏชติ์สถอน
สถิตแท่นภิรมย์กร ปรมาศพงางาม
◎ ทรงเล่าสำเนาองค์ บิตุรงค์ดำรัสความ
เรียงเรื่องสุหร่ายตาม ตำมะหงงแถลงถวาย
◎ ส่วนศรีวิบุถย์พรรณ วิยจันทร์จรูญฉาย
ร่วมรักพระเชษฐ์ชาย อภิรมยใหถหลง
◎ ชายเนตรรับไนยน์ หฤไทยยวนยง
แย้มยิ้มจานรรจทรง สถุดเสงยมงอน
◎ ท้าวเธอตระโบมโถม วรโฉมวิมถสมร
เชยปรางประโยธร ทิพถันป่ทุมาน
◎ น้องนางบห่างบาท ธิปราชสำราญ
หวนคิดคำนึงพาถ— วเรศสุดาทวา

◎ แรมพักตำหนักใน
หวังใจจะรับมา
◎ อ้าแม่และเรียมปาง
ดั้นดัดพนัสพนม
◎ ดดผาปะราบี
เรียมล้างมลายชนม์
◎ สองพี่ระฎูมต
ขอขืนบต่อกร
◎ เรียมเจตน์กมดมาต
เบ็นน้อยพระนุชสาย
◎ เรียมยังมิได้ต้อง
เกรงนุชจะเดียดฉัน
◎ จิงไว้อุภัยพงศ์
พาเหียรนครธม
◎ บัดองค์อนงค์สดับ
พริ้มพักตรปรีดา
◎ ข้อยข้าบรังเกียจ
อย่าแหนงกมดหมาง

วนะไดยอนาถา
ธก็เล่าสำเนาปฐม
นิรร้างบริรมย์
ทุรมารคจะด่วนดด
ปะอริ์ยโรมรณ
บุษสิหนาปจามรณ์
ระย่อยศแสยงสยอน
ก็นำบุตรธิดาถวาย
ทวินาฎจะม่อบกาย
สมรเดียงลำดับกัน
ยุพสองวิไลยวรรณ
จะมิได้ชิสาสม
สุริยวงศชมรม
นิรสถานก็นานมา
สรศัพทบัญชา
อภิวันททูลพลาง
จิตรเดียดทวานาง
จิตรข้ามิตานวล

๏ โปรดรับสุดามา
เห็นแต่อดิศวร—
๏ หนึ่งนางก็ไกลนาถ
วิโยคนครจร
๏ บัดนารถสดับเสา
ชื่นชอบหทัยไท
๏ จงไปผเดียงมาตย์
รับโทพธูครร
๏ บดนาฏปะเสหรน
ปเสบันแถลงดัง
๏ ตำะมหงงสดับราช—
จัดสรรพยวดยาน
๏ จากนัคราจร
พลับพลาก็หยุดพล
๏ แต่ตำมะหงงคลา
ยายกิจกำนัดอัน
๏ ตำมะหงงดำเนินราช—
มาเชิญสุดาพาล

นครานะจิงควร
จุฬานรากร
บิตราชมารดร
บมิได้จะยลใคร
วนิย์เยาว์สนองไข
ชาสั่งปะเสหรัน
และวิภาตจัดกัน
ลยมานิเวศน์วัง
อภวนทมายง
สุรราชโองการ
พระสาสนลนลาน
พิริยพลโจษจล
วนดรตระบัดดล
ทิศทิผลศัย
ณพระพลาสุวรรณบรร
บริรักษทูลสาร
พระสาสโนงการ
จรยังบุรีรมย์

◎ สององค์อนงค์สดับ สรศัพท์ชื่นชม
เข้าที่สนานฉม สุวคนธกำจร
◎ ฝิวพักตร์ปรัดผัด วิยรัชนีกร
ชัตียนาริกาภร ณวิจิตรผจงทรง
◎ พร้อมสาวสนมนาฏ ก็ดิลาศมาดง
วอทองวิจิตรวง วรสูตรสุวรรณวัง
◎ เสนาพฉากร บทจรหน้าหลัง
ย้ายยืดพยุห์ยัง นคเรศร์รีบมา
◎ ถงวงประเสบน อฒจนทรทวารา
ท้าวนางคณานา ริกนาฏตำแหน่งใน
◎ เชิญสองสุรางค์ราช ยุรยาตรอาไศรย
สำราญหฤาไทย ณสถานประเสบัน ฯ
๑๙ ◎ ปางหน่อชนินทรมเห ศรเทวรังสรรค์
จินตะหรายพาพิมลพรรณ วรภาคยสนทร
◎ เนาในนิเวศน์วรสถาน สุขสานติสองสมร
เย้ายชระชสรประงอน รสยั่วยำยามยวน
◎ เชษฐ์าตระกองกรสำผัส ก็ดำรัสกระเษมสรวล
วันนะจะลาพระนุชนวล จรยังอุภัยพงา

◎ ใช่แต่จะตั้งจิตรประสงค์ วรองคกัญญา
คิดสองระตูบิตุรอ วรณสั่งก็สงสาร
◎ อยู่เทอญพระศรสมรมาศ นรนาฏบแรมนาน
พอภาณุมาสมยกาล จะนิวัติมาสม
◎ นางพังชำเดืองนยนะค้อน ชดิกรประนมคม
ทูลเทียบทำเนียบนิติยม กลแกมประกอบงาม
◎ อ้าท้าวฤควรดำริด้ารัส และประหวัดระวังความ
ใช่น้องจะเกียงวิกลกาม จะประเดียดชไมสมร
◎ นางมาก็หลายทิวสวาร นฤบาลก็ควรจร
ไป่ต้องจะกันกิจนิวรณ์ จะไฉนฤใครปราม
◎ อ้าแม่และเรียมสัตยพร้อง และฤน้องบเห็นตาม
กล่าวเกลียเฉลียนุสรความ กระแหนะเหน็บมโนแนม
◎ ตรัสพลางก็เสสรสำรวล ประเดาะรวนประโดมแกม
เชยเชยเฉลอภรมแรม หฤหรรษหรรษา
◎ รอนรอนทิวัสะอัษฎงค์ สุริยงพระลบลา
โลกย์ล่วงชะช่วงรชนิดา รกดาษทิฆัมพร
◎ สมเด็จอสัญสุริยวงศ์ ก็สระสรงสุคนธร
ภูสิตวิจิตรรัตนภรณ์ วชิราวรำไพ

◎ ทรงกฤชสุราฤทธิประสาท กรวาดวิไลไคล
เทียรสูรยจากวรวิไช— ยวิเชียรพิมานมา
◎ เข้าในประเสปะนะนิเวศน์ ยพเรศมาหยา
แลเหล่าบุริกบริจา นิทรหลับก็ดับโคม
◎ สถิตย์เทียมผธมอนุชนาฏ กรพาดละเลียมโลม
ไป่สิกสกนธ์วิมดโฉม ธก์แสร้งจะให้แคลง
◎ อาลิงคกฤษฎิสุดา วิยนุชากระซิบแถลง
มาเฝ้าพระพิบมิแสดง กิจหลับฤดีนไฉน
◎ มาหยาธแก่วสรจำนรรจ์ วรกรรณสำคัญใจ
ว่าสังคมาระตะคระไล ธก์ดัดประนมนาง
◎ หมายแม่นพระนุชปริมสัง สริรังคถามพลาง
อ้าพ่อไสมยะรติปาง มณิมาไฉนมา
◎ ทรงสดับเฉลยอสจวาท นุชมาดมโนอา
รภหวังจะยลมธประภา นิทรด้วยพระพี่นาง
◎ ให้เชยพอวายนิวรโศก— วิโยคเนินปาง
ครัสพลางธทรงสำผัสพลาง กรโอบพระองค์ออม
◎ มาหยาเฉลียวจิตรก็ปัด วรหัตถอันถนอม
แหนงองค์พระพงศ์สุริยปลอม อนุชาและเปลี่ยนแปลง

◎ เคลื่อนองค์จะเปลื้องพระวรหัต ถสบัดก็สุดแรง
อันธกาลนิโรธะหุดิแสง และจะแลบล่วงใด
◎ เรียกเหล่าคณานรินทร นิทรนอนกระไรไฉน
โคมเทียนจะดับก็บมิใจ และจะด้อมแลดูดาย
◎ ปางปวงอนงค์นิทรสดับ สรศัพทสิ้กกาย
ควันเทียนวิจลจิตรกระวาย จรจุดหุดามา
◎ ยลองค์นรินทรดิลก ก็ตรนกหทัยอา
ญาต่างประณตนิวตนา นิรห้องสยารมย์
◎ มาหยาตระหมากมลเมียน มุขรเมียลกบงคม
อายอ่อนชรอ้อนอิริยสม สิริกัลยาณี
◎ บัญชาวรารสประโลม ดุรโณมเณิมศรี
เริ่มเร่งอนงคคณะนี กรจุดประทีปเทียน
◎ มาส่องก็ปองนุชจะยล วิมลพักตรพิศเพียน
แหนงใดและแม่บมิรเมียล มชพิณไฉน
◎ เชิญนุชนิสิทสหะพี บพอที่จะอายไย
หมายมอบเสน่ห์สนิทใน วรนุชสองสม
◎ โดยที่ลำดับยศสุดา สุขุมาวรากรม
จงแม่สโมสรนิยม มธุรจิตจำนงปลง

◎ มาหยาสดับสรภิปราย อรอายระทวยองค์
น้อมเศียรภิวาท์บวรบง กชบาทส์นองสาร-
◎ อ้าท้าวธทรงนเคราะหกา รณข้าจะอปการ
เบ็นนาฏอนงคบริพาร บมิควรจะบัญชา
◎ ข้าน้อยก็ไร้ประยุรยศ ชนบทจำรายมา
เทียบทาสพระบาทมุลิกา กรเลียงฤเลียงควร
◎ ใช่ที่ธมิจิตรประสงค์ และพระองค์จะตามถวน
โดมเด่นจะเบ็นภิรมยวน หฤทัย์ก็ใช่ที่
◎ ทราบเรืองจะเคืองปทุฐทา รุณพาธยาย์
ชั่วชีอจะภาณธรณี นรชาติจะเย้ยหยัน
◎ อ้าแม่ฤแสร้งสฤดิกล่าว กลกล่าวจะเกียจกัน
ไป่เห็นสิเน่ห์อนุชฉัน นยเนตรซ้ายขวา
◎ หนึงจินตะหราวรยุพิน ก็ถวิลจะอุปการ์
ตัวเจ้าก็เผ่าชีวิยปรา กฎยศฤถ่อมองค์
◎ อ้าตรัสประภาษพจนไพ เราะหจิตรพิศวง
ควรแหวกศิโรตมธำรง คุณเกษกษัตริย์
◎ ใช่ข้าพระบาทบริจา บมิฝ่าจะภักดิ์
แต่ยังบวายวิตกมิ จิตรตกประหม่าใจ

◎ เชิญเสด็จดำเนินนิวัตนา ณมหาประสาทไชย
ข้าบาทเกรงพระอรทัย จะพิโรธแหนหวง
◎ บุญมากบยากจิตรจะทา กจะชากาเดาดวง
พระคุณจะเป็นนุเคราะหปวง กิจนิกใช่ที่
◎ อ้าแม่และสารพะจะแกล้ง กดแส่ร้งบปรานี
เริมแสนสวาดิและฤบมี จิตรเออจะอาไลย
◎ ใดเลยจะห้ามจิตรกำหนัด ประดิพัทธเพียบใน
ทรวงรักษร้อนตระกดไฟ รอุอกกำเดาเผา
◎ ตรัสปลอบประโลมพระอรองค์ พระอนงคบนเพลา
พลางวางพระวรยุพเยา วผธมณแท่นทอง
◎ ตริบปรางสำผัสประทุมมาศ บุรสวาททำนองปอง
เอนแอบอุรากรตระกอง วิยวัลย์สุวรรณพัน
◎ สองสมสโมสรมนัส กำหนัดกมดมันท์
ร่วมรักษร่วมรสกระสัน สุขรมยสมหมาย
◎ ดำดองดะเดิงรสตระกด ทิพคนธอวลอาย
โอชาบถิ่มรสมลาย สริรโลมะเสียวสัน
◎ สองสุขเสมอสุขะสนาน ทิพธารณท่าวัน
โนทยานตระการชนิรคัน คิณชาติรามรมย์

๑๒ ◎ วรราชยุพรา สุชุมาทวิกรม
สุชะในพระผธม อภิมตยสำเริง
◎ นิทรแนบยุพมาดย์ ปฏิภาณกดเชิง
กดเล่หะละเดิง จิตรโสมนสา
◎ กุสุมาลวิลาศ ภินิกาษผกา
วรวรรษวลา หกวัตนจำราย
◎ ภุชเคนทลำพอง พละดองฤทธิกาย
พิษพ่นชลปราย ก็ชระดุมชลสินธุ์
◎ ทวราชวเรศ สุทธเจตนจนิต
กมเลศก็ภิญ ญภิรมยสมร
◎ กรโอบอรองค์ พระอนงคประงอน
กลยั่วฤดิอร รสรักษยำยาม ฯ
๑๓ ◎ ปางกรุงกุเรบั้น บรมธรรมเรื่องราม
เสาวนารบิดความ วรราชบุตรา
◎ อยู่ในนิเวศน์เชด นคเรศหมันหยา
จวบจวนวิวาห์อา ณคิการกำหนดงาน
◎ เคืองขัดพระหัทัย ธก็ให้สฤษดิ์สาร
เรื่องราชโยงการ สุรพลนให้หา

◎ ยังมาตย์ชวันครร ดยอัญชลีลา
เดินโดยดุรงค์พา หนะคลาพลากร
◎ ล่วงรัฐฐีหมันยา สัปตวารสัญจร
เข้าในพระนคร คมนาประเสบัน
◎ ชินเฝ้าถวายสาร บริหารยุบลจรร
โดงภพเชิญครร ดยดินนิเวศน์เวียง
◎ ปางองค์บีโยร่ส สดับพจน์อมาตย์เผดียง
ดังดับหทัยเพียง ทวิภาคภินทนา
◎ ทรงรบสาเนาสาร บมอานกบญชา
สั่งมาตยอันมา จรดินนครคัด
◎ จงทูดบรมบาท บิตุราชธราธรรม์
ว่าเราอภิวันท์ วรบาททุเดาดา
◎ จักอยู่สถารม ยนิยมเจตนา
สี่ห้าทิวากา ละจะวัตนาการ
◎ ตรัสพลางก็ยวรยาตร นิรอาสโนพาร
เข้าสู่นิวาสฐาน จินตะหราสุดาสมร
◎ มวลมาตยเนื่องนาม ยุรตามเสด็จจร
แจ้งเหตุก็ยาวรณ์ บุตรภรรยาสถาน

◎ ต่างแถลงนุกิตย์กัน ธุระอันรำคาญนาน
มาตย์มาผเดียงการ กิจแล้วก็เดยดา
◎ ขนม้าแดะพาพล จรดลวนามา
จวบเจ็ดทิวารา ก็ลุกรุงกุเรปั้น
◎ เข้าสู่นิเวศน์วัง จรยังพระโรงคัด
สุหร่ายเรืองรหัสอัน วิปลาศบชาดทูล
◎ ศรีบัตหราสดับ กิติศัพท้องกูร
เคืองขัดหทัยดูร ธุระด้วยวิวาห์การ
◎ ตรัสว่าอิเหนาเยาว์ กำเดาะเราอำเภอพาล
ผู้ใหญ่ก็สามานย์ บมิคิดจะผิดใจ
◎ จักซ้ำจะหาเล่า ก็จะเปล่าจะป่วยไป
ตรัสแล้วเสด็จใน สิริสิหไสยา
◎ ปางองค์อิเหนานาถ อภิชาติอัญหยา
อัษฎงคเพลา ศศิรัศมิรังษี
◎ คำนึงยุพินพา ดสการะวาที
หวังร่วมฤดีปรี ดิภิรมย์เกษมสันต์
◎ ตรัสแถลงนุกิตย์ดา จินตหราวิมลพรรณ
แล้วสรงสุชลคันธ์ ชวิเลปรำพาย

◎ ทรงภูสิตาภรณ์ บวรวรรณวางชาย
เหน็บกฤชกริ้ดกราย กรยูรยาตรา
◎ เพียนพิมพ์พิมลพรรณ สริยันตอาภา
อากาศพิมานมา ณสถานประเสบัน
◎ ครั้นถึงเสด็จใน สิริไสยนาพลัน
เวิกสาณีนั่งบรรจ์ ฐีรเคียงอนงค์ทรง
◎ สการะวาดี ทฤษฎีพระโฉมยง
น้อมเศียรดดลง นิรแท่นผธมทอง
◎ ทรงยุดพระกรเยา วประเล้าประโลมดอง
อ้าแม่แฉะเรียมปอง ปดิพัทธมาเยือน
◎ ไยแม่ชรเมียงพักตร์ บมิทักแฉะเบียงเบือน
ห่างเหินสเทินเหมือน ก็เพราะเพื่อบปรานี
◎ อ้าจอมนราราช ธประภาษไมตรี
อ้าน้อยเชดยนี รประยรจะยศใด
◎ อ้าแม่วิเชียรรัตน์ ฤอุบัติบัถไหม
ควรเรือนอุไรไพ รุจิรัศมิรังษี
◎ อ้าท้าวดำริไฉน หฤไทยเดียวดี
องค์อัครเทพ จะวิรุทธหมางหมอง

◎ อ้าศรีสมรพี่ กิจนิกไตร่ตรอง
อย่าแม่บควรปอง ภิตภัยไว้เรียม
◎ อ้าทรงดำรัสกา รุณข้านิจ้อยเจียม
ขอทูลพระบาทเทียม วิยทาสบาทมูล
◎ อ้าแม่แลการใด กิจใช้กิเนืองนูน
จงแม่แลอนุกูล สหะพันิทรารมย์
◎ ตรัสพลางตระกององค์ พระอนงคเชยชม
ร่วมทีผชมสม สุขเสวยรสาสวรรค์
◎ ตริบรสกำโบลบง กชจรงสุคันธ์จันทน์
ช้อนชูถนอมถัน ยุคลาประโยธร
◎ เริมรสยำยามยวน สุขสรวลเกษมสอน
ย้ายเยืองลเบงกลอน กลเลหหลากหลาย
◎ เกษกามพิโลรดวง รสร่วงจำรายอาย
สิกเรณโปรยปราย สิตแก้วผกากาญจน์
◎ แมลงผึงคละคลึงเกุ สรเรณุมณฑาร
เต่งตูมสพุ่มพาล บมิใคร่จะคลีคลา
◎ เชยชิมบอิ่มโอช บุษโบษวโรชา
รมย์รสกริ่จา สุขดิมละเลิงสมร

๑๕ ◎ สุขภิรมยองค์อร, ร่วมยำยามยอน กมลมันท์

◎ ทิวชิยหฤหรรษ์ สนทนาสรร เกษมสอง

◎ สุขดำฤษณรังรอง เด่หัละบองกาม ตระการกด

◎ สุขภิรมยโกมล แย้มผกาคนธ์ รเหยหวน

◎ นิกรภมรคริ่มครวญ เคล้าดอองนวล สุมาลา

◎ วิรุพหกปวัตนา วรรษธารา ก็น่านนอง

◎ นิกรอุรุคเผ่นผยอง ผุดและดำฉลอง ชลาสินธ์

◎ สรนุกนิสุขเจตรจินต์ แฉดรโล่งอินทร์ พิมานกาญจน์

◎ วนิดนฤปสำราญ นิทรในสถาน นิทรารมย์

◎ อุระปะทะอรเนียนนม เทียมผธมชม ประทับพลาง

◎ สุขรมยนิฤาจาง ในพระน้องนาง สิเนหา

◎ อุภยชิตยไสยา จนณเพลา รพิพรรณ ฯ

๑๖ ◎ ปางนั้นสุริยวงศ์อสัญ เสวยรมย์ด้วยอรร

คเรศสการะวาตี

◎ อรุโณทัยไชสิ โสรจสรงวารี

สุคนธกลดวกดนชจร

◎ ดังการ์ภูสิตาภรณ์ ทรงถฤชกรายกร

เสด็จยุบาทยาตรา

◎ ประทับอัฒจันทร์ให้หา สังคามารตา
มาใกล้ดำรัสสั่งสาร

◎ วันนี้เจ้าจงเอาภาร พาสองเยาวมาณย์
ไปยังระเด่นจินตหรา

◎ จักได้คุ้นเคยไปมา พำนักนิอุปกา
ระเผือจะเกือกังวล

◎ บรรหารเสร็จสารยุบล นิวัตยังมณ
ฑิราชนิษฐ์นงพาล

◎ สั่งการับราโชงการ ทดสองเยาวมาณย์
บันโดยยุบลบัณฑูร

◎ ปางนั้นสองนาฏตระกูล พังสารดาลพูน
มโนวิกดเกียงกาย

◎ เมื่อมานมานะละอาย ทรงโศกาฟาย
กกล่าวดำพังคั่งเคือง

◎ โอ้อกดกยากจากเมือง บใครประเทือง
กตั้งจะอ้างอัปรมาณ

◎ แม้อาศัยบุษบายุพาพาล อันเบ็นวงศ์วาร
อสัญประเสริฐสุริวงศ์

◎ ควรเราอภิวาทบาทบงสุ์ เบื้นเกียรติยิ่งยง
บมิจะอ้างอดสู

◎ จินตหราวรราชพธู ประยูรระฎี
แดเราก็พักตร์พอทัน

◎ ควรพระโฉมเฉียงเพียงกัน จักไห้วอภิวันท์
เบื้นน้อยฉะนีแหนงตาย

◎ เยาว์ใหญ่ไปรู้เงื่อนสาย จักไห้ว้างอาย
ปรดักษณ์แก่เหล่าเผ่าพงศ์

◎ ศรสพลางนางกาสรดทรง วายทรวงซบดง
สะอื้นพิไรรำพัน

◎ พี่เฉียงโฉมลาเภชวัญ อย่าแม่เคียดฉัน
มโนมานะสงกา

◎ จินตหรานิจวรา มาตุฉายุสมา
กเทียมระเด่นมนตรี

◎ เนื่องในสุริย์วงศ์วรี ไม่คิดผิดที
บ่ยำพระยศยังไฉน

◎ แต่พระบิตุเรศราไชย ยังเกรงเกียรติไกร
บรรณาคำนับไมตรี

◎ เจ้าข้ามาจากชานี่ บมิโอนเอาดี่
จะแข็งจะเด็ยดบมิชาม

◎ ผิวท้าวทราบราวเรื่องความ เกิดโกดีตาม
แลใครจะเบี่นปกปอง

◎ ควรแม่ถ่อมใจไตร่ตรอง ฝากองค์แก่สอง
ขัตเยศเกอการุญ

◎ จะเบ็นศรีสวัสดิใสสน ทรเรืองประยุร—
ยศประเสริฐสากล

◎ อย่าแม่ทฤษฐีถือตน ใต้ฟ้าจำทน
พิรุณละอองอวดอาย

◎ สองพี่เลยงบรรยาย ทูดเทียบชิบาย
ดำรงหฤทัยไตรตรอง

◎ ยินชอบชอบพี่เลยงสนอง สองพี่เคือนสอง
ถ้องระบอบชอบความ

◎ แม้ไปคิดสองทรงนาม ใจน้องฤาตาม
บ่คิดแก่ตัวสู้ตาย

◎ ตรัสพลางชวนพระน้องชาย ดิลาศผาดผาย
เข้าที่สนานสรงชล

◎ ขัดสีฉวีวรรณวิมล เมิดแม้นมานฑล
โสพศจันทกลา
◎ กันกวดขมวดมวยมุรธา กรอบพักตร์ดังการ์
กรรเจียกแดจรบรรจง
◎ อุทุมพรภูสิตทรง รัดองค์อดง
กดแก้วิเชียรเจียระไน
◎ ศาตทองทับแสดสไบ สร้อยศออำไพ
ส้องสังวาลอาภา
◎ ทองกรมงกรกลายพ่า หุรดรตนา
วชิรรัตน์ธำมรงค์
◎ วิลาศลักษณาภรณ์ทรง โอภาสเพียงองค์
อะลำพุสาลาวัณย์
◎ ออกจากห้องประเสบัน ทรงวอจรจรัล
อเนกเนื่องบริพาร
◎ ฤยังนิเวศน์วังสถาน มณเฑียรเยาวมาตย์
ก็หยุดอยู่แทบทวารา
◎ ให้นุชนำสารลิลา ทูลแด่จินตะหรา
ยุพินทราชเทวี

◎ ปางนั้นแก้วกัลยาณ์ สั่งพิภักดิ์
ให้หาทั้งสองเยาวมาลย์

◎ พี่เลี้ยงคมคมนาการ ยังสองนงคราญ
ก็ทูลยุบลด้วยดี

◎ สมเด็จอดิสรเสาวนีย์ ให้เชิญเทพี
ยังปรางค์สุรางคภิรมย์

◎ ปางสองเยาวยศอุดม สดับสารสม
มนัสะปรมปรีดา

◎ ลงจากกวอทองลีลา เข้าในมหา
ปราสาทห้องทองใน

◎ ยถองค์อัคเรศวิไล เหนือออาสน์อำไพ
สรพรักสรพร้อมบริพาร

◎ สองนาฏแน่งน้อยค่อยคลาน ประนมก้มกราน
ประนตยน้อมดุษฎี ฯ

๑๕ ◎ ปางจินตะหราวรยุพา สุขุมาลเทพี
ยถยอดอิดาชมยมี สุวภาพเสี่ยมสาร

◎ ดาลมิ่มโนกรุณนาฏ ก็ประภาษปฏิภาณ
ให้สองนิสิ่ทนะกำราล และประทานสลาเสวย

◎ ตรัสว่าพระนุชนิรร้าง
เจ้าจงนิราดุรส์เบย
◎ พี่จักผดุงวิยชนิษฐ์
รวมทุกขรวมสุขบฉน
◎ สองราชยุพินทพนิดา
ค่อยวายวิตกดุรกระมล
◎ ข้าน้อยนิราศบิดรมา
ไร้ที่พำนักนิอุปการ
◎ มาอยู่ณเบื้องบวรบาท
หวังบุญอดุลยวร์ี
◎ แม้มาตรประมาทนุกิจใด
ผิวผู้จะตู่ประทุษจอง
◎ จินตะหราสุดาสรสดับ
แสนเสน่ห์สนิทประคาง
◎ จัดภูสิตาภรณอนงค์
อีกเครื่องประโภคพิพิธนา
◎ เครื่องทรงอลงกตกุมาร
แล้วมิ่วโรรสกิปราย

บุรปางภิรมย์เคย
จิตเทอญณสาวสวรรค์
สุจริตร่วมครรภ์
ทวการะเกยงกล
สวนายุบลยล
อภิวันท์สนองสาร
ตุรอาทวาสถาน
คณะญาติไปมิ่
ยุพราชเทพ
บริรักษ์ปกปอง
และอภัยนุสาสน์สนอง
วินิจัยใสสาง
มธุรศัพทสองนาง
จิตรโสมมน์ส่า
ธำมรงค์จินดา
นุประทานะแหล่หลาย
ก็ประทานนุชาชาย
วจนะชวนอุภัยพงา

◎ ประเสบันจะสัญจรนิวัต ทุรรถยาคตา
อยู่วังกะพี่ผิวจะภาร์ ธุระใดก็ใกล้กัน
◎ สองสดับพระเสาวนิย์ประภาษ อภิวาทจำนรรจ์
การใดและโปรดนุกูลอัญ บมิได้จะท้วงทาน
◎ จินตะหราสุดาสมรพึง ธก็สั่งพนักงาน
ให้จัดคฤหาศนะสถาน พระปรัศว์ซ้ายขวา
◎ ให้สองผอูนอรชนิษ ฐสถิตภิรมยา
สั่งสรรพพรรณวถุปกา ระประทานชไมสมร
◎ สองราชธิดากชลตา จนตะหราพงางอน
พ่เยงก็นำพระอรจร ณพิมลพิมานสถาน
◎ ทรงสถิตสถาพรภิรม ยอุดมศฤงคาร
เสวยสุขทุกรตีทิวาร นิรุบัทวันตราย ฯ

๒๙ ◎ ปางจอมธานินทร์ ดาหานฤบดินทร์ พระเดชพรรณาย
ตั้งแต่บรมเชษฐ์ มเหศรวราย กำหนดนัดหมาย
วิวาหมงคล
◎ จะเษกธิดา กับองค์พระภา คินยันฤมล
ลิบะงศ์เะ พไท บ่ให้ใครปน คกแต่งมณฑล
พิไชยนครา

◎ สนุกทุกหน ยดิ่งเมืองบน สุทัศน์กามา
ทวยราษฎรเมิด เพลิดเพลินเจริญตา คอยท้าวเชษฐา
บ่หันครรไล

◎ หลากจิตผิดนัด ธานีวิบัติ เคืองเข็ญเบ็นไฉน
ดริพลางจรดี เด่หัสีหคลาไคล ออกท้องโรงไชย
ประทับแท่นสุวรรณ

◎ มวลมาตย์กลาดกราบ โดยงามสามคาบ คำแหน่งแน่นนัด
จิงโองการสั่ง ดะหมังเร่งครร ไดยังกุเรบั้น
บุรมยา

◎ สิบเรื่องราชการ บ้านเมืองสำราญ ฤทุกชพาชา
แล้วทูลบทเรศ ธิเบศร์เชษฐา การภิเษกา
เตรียมเสร็จสรรพการ

◎ ตามแต่พระจุ ธาไตรพบอุ ดมเดชาชาญ
จะกำหนดนัด สวัสดิวันงาน ภิเษกสองพาด
ภิรมย์สมพงศ์

◎ มาตยาดะหมัง คำนับรับสั่ง ริบมาโดยจง
ชินชิกัณฐ์ศัว สมรรถตัวยง พร้อมไพร่ไคลตรง
ไปกุเรบั้น

◎ ล่วงทางวางถึง นครบ่หึง ลงจากไหยพลัน
แจ้งกิจมหา เสนาโดยบัญ ชาแล้วชวนกัน
จรสู่โรงกาญจน์

◎ ถึงถวายบังคม องค์พระบรม ปิ่นภุดาธาร
ดะหมังดาหา น้อมศิราทูลสาร โดยราโชงการ
เสร็จสิ้นบ่บัง

◎ องค์ศรีบัตหรา ทรงเสาวนา อำมาตย์ดะหมัง
ท้าวนิ่งคำนึง อาองหทยัง แล้วเออนวจนัง
กลบเกลื่อนเงื่อนงำ

◎ อนะอิเหนา เดิมฉาเราเทา เถือนเที่ยวไพรจำ
จักตามตัวมา พาราจิงจะกำ หนดแน่นัดทำ
การสยุมพร

◎ แล้วทรงเสขา ส่งให้ยาสา สั่งซ้ำสุนทร
รีบเทาพารา หมันหยานคร นำศุภอักษร
สื่อโอรสา

◎ ถึงวันใดให้ โอรสครรไล อย่าคลาดเพลา
ไครวารบ่หึง ให้ถึงพารา ผิวจักผัดผา
อย่าพึงจำนรรจ์

◎ ยาสารับสั่ง คมตาผาดผัง เผ่นขึนหลังกัณ
ฐัศ์ควบสพัด ดั้นดัดอรัญ บรรดุเขตขัณฑ์
หมันหยาธาน

◎ ไปประเสบัน ถึงบังคมคัด ระเด่นมนตรี
ทูลว่าพระชนก คิดกโลกี์ ให้ข้าธุลี
มาเผ้าบทมาลย์

◎ เพื่อองค์บิตุฉา ใช้ตะหมังมา นัดวิวาห์การ
ขอเชญภูวนัย นวดเวียงสถาน อยาเนนนานวาร
พลางถวายสารา ฯ

๒๑ ◎ ปางองค์เทวัญอสัญหยา สวนะนุกิตยา สาอมัจจา
กีทรงถวิล

◎ โฉมนุชบุษบายุพาพิน กิจนิกรรบิด ฤาจะปานจิน
ตะหราเรียม

◎ หวังรักใช่เล่นประโดมเลียม จะสละอนุชเกรียม หม้ายประ-
ดาษเทียม ฤชอบการ

◎ ตริกพลางเลขลักษณเรื่องสาร สุรวจนะจำราน พันธุวงศ์วาน
บหย่อนยำ

◎ ยินยาสาพลางก็กล่าวคำ อมตนิวตจำ สาระเรานำ

สนองความ

◎ ว่าเราคมใต้พระบัทาม พุชบิตุคุณคามภีร ซึ่งบคันตาม

พระบัญชา

◎ เพื่อผิดภิตราชอาชญา ประพฤติจิตมิจฉา สุดจะอุปมา

ตระหน่าทัณฑ์

◎ หนึ่งคิดกิตย์นถึงครัน นิกรนรจำนรรจ์ แน่ตระหนักกรรณ

พระบิตุจฉา

◎ ไหนท้าวจักอวยชิดาพงา ผิวจะนิวตนา เราคเนมา

ก็เป็นดาย

◎ ยาสาจงนำนุสนธิ์ถวาย บรมบิตุรฎาสาย ดุจบรรยาย

ยุบลเรา

◎ หนึ่งบุษบานุชลำเภา ผิวชัตยราเชา ต้องประสงค์เยาว์

ตุนาหงน

◎ ควรให้ราชาภิเษกสัน ตตินิยมถวัลย์ ราชผู้พัน

ธุมิตรมา

◎ ยาสาพังสารบัญชา ก็ประนตยอำลา ริบนิวัตนา

กุเรปัน

◎ ถึงถวายสารในพระโรงคัล รบิลยุบลอนันต์ ทูลรำพัน
สรรพ์บแบ่งบัง

◎ ปางนั้นศัริบัตะหราพัง ยุบลกิจพระยัง กูรดูรดัง
หุลาเผา

◎ ตรัสด้วยอัคเรศดำเภา อนะอนุชอิเหนา ฤาบเกรงเรา
อหังการ์

◎ ดุมหลงจงรักษจินตหรา อนุประยูรทยา พันธุเทวา
บเจตน์จง

◎ ตัดใยใจเองทรนงหลง บมิยำสุริยวงศ์ ทราบพระน้องคง
จะน้อยใจ

◎ จักแจ้งความจริงไฉนใด กิจชจรนรใน แจ้งคดีไป่
ฤดูงาม

◎ สงสารบุษบาเฉลิมกาม นิรสยมพรความ ชั่วจะเชิดนาม
ปยศวงศ์

◎ จักนัดผัดการวิวาห์มง คดกิจสฤดิจง ไว้พอได้องค์
อิเหนามา

◎ ศริกเสร็จโองการะบัญชา พลชฎจรคลา หาดะหมังมา
ณข้างใน

◎ บรรหารสารสุทธิปราไสย อมตนิวตไป ทูลคดีไข
พระน้องเรา

◎ รำคาญป่านอัคนีเผา อุระเพราะอนะอิเหนา เดิมแดะดาเทา
พนาวา

◎ หนีไปนัคเรศหมันหยา อภิรมยปิยา จินตะหราสา
พิลาศหลง

◎ เหตุเพื่อผู้ใหญ่ยุยอนยง อนุกูลจิตรจง หนุ่มกึงวยงง
กระมลมว

◎ ดูทีเห็นโทษพันพัว จะนิวตนักลัว จึงชรเหลียกตัว
บคันจร

◎ ตรัสแล้วทรงศุภอักษร มธุรรสบวร เลื่อนสยมพร
กพังพัง

◎ ยืนสารสั่งมาตยดาหมัง ผิวภนะนิวตวัง จงธิบายยัง
รหสการ ฯ

๑๔ ◎ ดำเนินดำนานบุพนิเทศ ปริเฉทสุดสาร
ยิดอ่อนแฉะหย่อนวิริยมาน ฤสฤษดิ์สำฤทธิความ

◎ สมมุติยุติวจนัง และดุดังพยายาม
รังเริมผเดิมนิพนธทราม สติโยนิโสมันท์

◎ บาทใดผิเพียนกดบชิน ธิรยินแสยงหยัน
ช่วยแต้มนุกูลคุณจันทน์ กระแจะเจิมเฉิดมกดอน
◎ ไว้เป็นพระเกียรติยศวรินทร์ ธิปปิ่นประชากร
เพิ่งเพชรอากรนคร และอำรุงอำเรอรมย์
◎ เท่าอาวสานสุริย์วิโยค มละโลกประไลยลม
ด้วยเพียรนิพนธ์พจนิยม ศุภพากยอรรถา
◎ ด้วยเดชะสัตยกตัญญู กตะเวทิธรรมา
ต่อจอมดิลกทวรา และพระปินไผทไกร
◎ จงนิรทุกขนิรโศก นฤโรคนิราไภย
นิราศอุบัทวกระไษ ยอมิตรวินาสา
◎ ยืนชนมายุศมวัฒน์ พรสวัสดิสุขา
เจริญเดชชโยศตะปา และจำเนียรนานกาล ฯ
◎ สาฤทธมธุรสรอย เรยงสาร
เผ็จอิเหนาเบาราณ เรื่องร้อง
เป็นฉันท์คณะขนาน นามอัษ ฎางค์เอย
เป็นทำเรอพ้อง เผ่าผู้เมธา.

พิมพ์ที่โรงพิมพ์มิตรไทย
เลขที่ 12 ถนนบำรุงเมือง เชิงสพานช้างโรงสี พระนคร
นายโสรัจ มีสวรรค์ ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา 2502